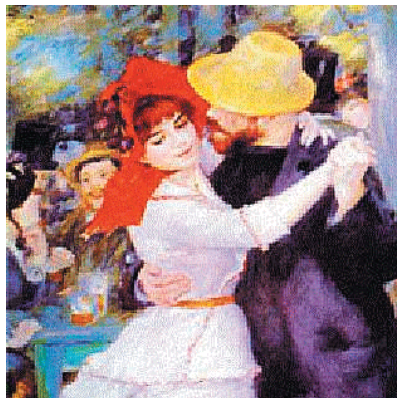

Choroby przenoszone drogą płciową

Podstawowe informacje

Ogólnie

Choroby przenoszone drogą płciową, również STD (z ang. sexually transmitted diseases) należą do chorób zakaźnych. Między nimi znajduje się ponad 20 chorób powodowanych przez bakterie, wirusy, grzyby lub pasożyty. Cechą wspólną dla tych chorób jest fakt, że przenoszone są one podczas stosunku płciowego. Zróżnicowane są natomiast zdolności przystosowania się zarazków, przebieg choroby jak i możliwości leczenia oraz prewencyjne.

Klasyczne choroby przenoszone drogą płciową (np. syfilis, rzeżączka) nie wzbudzają już tyle strachu, odkąd można je leczyć antybiotykami. Przeciwno żółtacze typu B, poważnej chorobie również przenoszonej drogą płciową, znana jest już od dawna szczepionka. Najbardziej obawianą chorobą typu STD jest Aids, gdyż przeciwko niej nie istnieje skuteczny lek ani szczepionka.

W skali światowej rocznie na choroby przenoszone drogą płciową zachorowuje szacunkowo 330 mln. ludzi. Najbardziej rozprzestrzenione są rzęsistek pochwy z liczbą 120 mln. następnie chłamydia z 50 mln. oraz rzeżączka z 25 mln. chorych. Liczba osób zarażonych HIV szacowana jest na 42 mln.

Zarażenie się jedną z chorób typu STD następuje poprzez bezpośredni kontakt z zainfekowanymi płynami ludzkimi (jak nasienie i śluz pochwy) z błoną śluzową. Większość chorób tego typu, a w szczególności typu herpes, mogą być przenoszone podczas stosunku oralnego, pocałunku oraz pettingu (poprzez bezpośredni kontakt z płynami ludzkimi). Zarazić może również zainfekowana matka swoje nowonarodzone dziecko. Niektóre choroby przenoszone drogą płciową (żółtacza typu B/C, Aids oraz syfilis) mogą być przenoszone również poprzez krew, konserwowaną krew, ewentualnie produkty pochodne krwi, albo poprzez wymianę strzykawek przez narkomanów. Pośrednie zarażenie się poprzez ręczniki, przybory toaletowe itp. jest możliwe, ale niezmiernie rzadkie. Zarażenie drogą kropelkową (kaszel, kichanie) nie jest możliwe. W codziennym kontakcie społecznym (w domu, w pracy, podczas podróży) przy właściwym zachowaniu higieny zarażenie się jest wykluczone.

Większość STD (najważniejsze wyjątki: żółtacza typu B oraz Aids) uwidacznia się już na drodze wejścia, czyli na penisie, pochwie i na wargach sromowych; odbył i jama ustna mogą również być na nią narażone. Niektóre STD są jedynie nieprzyjemne, inne niebezpieczne:

nieleczone rozprzestrzeniają się w organizmie i mogą prowadzić do poważnych, nieodwracalnych szkód, jak niepłodność, uszkodzenia mózgu, czy ślepota. Najgroźniejszą STD jest infekcja HIV, która według dzisiejszego stanu wiedzy, po średnio 12 latach doprowadza do ostatniego stadium- Aids i może kończyć się śmiercią.

Najważniejsze choroby przenoszone drogą płciową

Syfilis (lues, kiła)

Kiła jest chorobą powodowaną przez krętki blade (treponema pallidum). W jej przebiegu wyróżnia się 4 stadia: w stadium I po około 3 tygodniach od zarażenia w miejscu infekcji (z reguły penis lub pochwa) pojawia się niebolesny wrzód. Puchną najbliższe znajdujące się węzły chłonne. Wrzód zanika z reguły samoistnie. Jednak nieleczona choroba wkracza po około 6 tygodniach od zarażenia w stadium II, w którym bakterie rozprzestrzeniają się w całym organizmie i powodują wysypki, gorączkę i obrzęk węzłów chłonnych. Objawy te ustępują na jakiś czas, jednak w ciągu lat pojawiają się na nowo. Choroba ta nie leczona również w II stadium atakuje organy wewnętrzne, a w szczególności układ nerwowy, w stadium III rdzeń kręgowy (zaburzenie kanału) i w stadium IV mózgu (demencja).

Infekcję stwierdza się poprzez badanie mikroskopowe lub test krwi na syfilis, który dostarcza niezawodne wyniki po okresie około 3 tygodni od zarażenia. Leczenie antybiotykowe (np. penicyliną) prowadzi do pełnego wyleczenia. Szkody wywołane w stadium III i IV są nieodwracalne, nawet jeśli bakterie w organizmie zostały zniszczone. Podczas ciąży kiła może prowadzić do największych szkód w organizmie nienarodzonego dziecka.

Rzeżączka (tryper)

Rzeżączka również przenoszona jest przez bakterie (neisseria gonorrhoea). 2 do 7 tygodni po zarażeniu dochodzi do żółto-zielonego wycieku ropnego z penisa lub pochwy jak i bolesnego oddawania moczu. U kobiet te objawy nie mogą się nie pojawić. Nie leczona, w przypadku

mężczyzn prowadzi do infekcji prostaty, nasieniowodów i nadjądry. U kobiet może wyrządzić szkody w macicy, jajowodach, jajnikach i w ten sposób prowadzić do niepłodności. W późnym stadium rzeżączki bakterie rozprzestrzeniają się w całym organizmie, w szczególności w stawach i okolicy wątroby (perihepatitis acuta). Dowód zarażenia rzeżączką uzyskuje się przez mikroskopowe badanie kultur wycieku. Rzeżączkę leczy się antybiotykami.

W związku z tą chorobą ogromny problem stanowi turystyka o charakterze seksualnym; tamtejsze prostytutki stosują często antybiotyki jako zabezpieczenie przed chorobami przenoszonymi drogą płciową. W ten sposób powstają i rozprzestrzeniają się nowe, odporne na antybiotyki typy bakterii.

Ulcus molle (wrzód miękki)

Ulcus molle wywołują bakterie (Haemophilus ducreyi). Występuje on rzadko w środkowej Europie, częściej w tropikalnych krajach rozwijających się. 2 do 6 dni po zarażeniu, na miejscu kontaktu z wirusem pojawiają się miękkie, bolesne, nieregularne wrzody. Okoliczne węzły chłonne mogą znacznie nabrzmieć. Diagnozuje się go poprzez mikroskopowy dowód obecności wirusów. Leczy się antybiotykami.

Ziarniak pachwinowy (lymphogranuloma inguinale)

Lymphogranuloma inguinale wywołują szczególne grupy bakterii chlamydia trachomatis i w Środkowej Europie występują bardzo rzadko. Przynajmniej 14 dni po zarażeniu w okolicach płciowych pojawiają się ostro zakończony małe guzki, mogące przeobrazić się we wrzód. Te niezbyt bolesne guzki zanikają samoistnie w ciągu 10-14 dni i będą przez to często niezauważone. Dopiero nabrzmienie okolicznych węzłów chłonnych (do wielkości pięści) prowadzi pacjenta do lekarza. Problemy powstają przede wszystkim, kiedy w węzłach chłonnych tworzą się przetoki lub wewnątrz organizmu zostają zakażone. Chorobę diagnozuje się poprzez wykazanie istnienia zarazków w miejscu infekcji lub przez badanie krwi. W początkowym stadium skutek odnosi leczenie antybiotykami.

Chlamydie

Chlamydie są w Europie szeroko rozprzestrzenione i wywoływane przez bakterie (chlamydia trachomatis). Wywołują uciążliwe infekcje cewki moczowej, które prowadzą do ostrego swędzenia i pieczenia podczas oddawania moczu. U mężczyzn zaatakowane mogą zostać nadjądrza i prostata, u kobiet również pochwa, macica, jajowody i jajniki, co w konsekwencji prowadzić może do niepłodności lub ciąży pozamacicznej. Infekcja przebiega zazwyczaj bez komplikacji i bez problemu leczona jest antybiotykami. Zараżenie noworodka jest częste i prowadzi do zapalenia spojówki i płuc.

Aids

Aids (acquired deficiency syndrome = syndrom nabytego braku odporności) jest końcowym stadium infekcji HIV (human immunodeficiency virus). Do dziś wykryte zostały 2 typy wirusa (HIV-1 + -2) z licznymi podgrupami. Pomiedzy zarażeniem a rozpoczęciem choroby upływa przeciętnie około 12 lat. W tym czasie osoby zainfekowane- nie zauważając infekcji- mogą przenosić wirus na inne osoby. Występujące jednocześnie „klasyczne” choroby płciowe (zwłaszcza kiła i wrzód miękkie) podwyższają podatność na zarażenie wirusem HIV. Dowód na infekcję HIV uzyskuje się przez badanie krwi (test na HIV). Choroba ta jest do dziś nieuleczalna i może prowadzić do śmierci. Dzięki wczesnemu wykryciu choroby i właściwej opiece lekarskiej możliwe jest opóźnienie rozpoczęcia choroby i poprawienie standardu życia danej osoby. Szczepionka nie będzie dostępna w najbliższej przyszłości.

Wirusowe zapalenie wątroby (Hepatitis, żółtaczka zakaźna)

Istnieją różnorodne wirusy wywołujące tę chorobę, z nich przede wszystkim Hepatitis- B- Virus (HBV) i w nieznanym liczbie również Hepatitis- C- Virus (HCV) przenoszone są drogą płciową. Przebieg choroby jest zróżnicowany: choroba może przebiegać bezobjawowo lub prowadzić do ostrego i ciężkiego zapalenia wątroby, który w wyjątkowych przypadkach bywa

śmiertelne. W większości przypadków infekcja przeobraża się w chroniczne zapalenie wątroby, które może prowadzić do marskości lub raka wątroby.

Problem, w przypadku WZW B\C stanowią osoby będące przez całe życie nosicielami choroby (ale nie chore) i mogące przez to zarazić inne osoby. Wirusy typu B i C przenoszone są podczas stosunku płciowego, transfuzji krwi, wymiany strzykawkę przez narkomanów, lub czasami nawet przez pośredni kontakt z płynami ludzkimi przy niedostatecznym zachowaniu higieny.

Wśród ludności krajów trzeciego świata WZW typu B jest szeroko rozprzestrzenione, w Europie zasadniczo narażone są grupy narkomanów oraz personel medyczny. Przeciwno wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, jedynej chorobie przenoszonej drogą płciową istnieje skuteczna szczepionka.

Opryszczka płciowa

Opryszczka płciowa jest szeroko rozprzestrzenioną infekcją wirusową, blisko spokrewniona jest z opryszczką wargową. 3 do 7 dni po infekcji pojawiają się w okolicy narządów płciowych małe, silnie swędzące lub bolesne pęcherzyki, zawierające zakażający płyn. Ponadto mogą wystąpić powiększone węzły chłonne i ogólne objawy gorączki. Wirus może zostać odkryty bezpośrednio w płynie pęcherzykowym lub pośrednio, w badaniu krwi. Mimo stosowania leków antywiralnych (np. Aciclovir), wirus może przetrwać w komórkach nerwowych i po latach prowadzić do kolejnych zachorowań, o jednak łagodniejszym przebiegu. U zainfekowanych kobiet w ciąży, wirus może przenieść się podczas porodu na dziecko i spowodować poważne choroby (np. zapalenie mózgu).

Kłykciny końcyste (brodawki końcyste)

Mniej więcej po 4 tygodniach od zarażenia w okolicach płciowych pojawiają się brodawki o kalafiorowatym kształcie. Zostają one wywołane przez wirusy (humane Papilloma- virus = HPV) i są usuwane chirurgicznie (laser, płynny azot, elektrokoagulacja, lub skalpel). Wirusy

papilloma mogą być podczas porodu przeniesione na dziecko. Pewne typy tego wirusa dyskutowane są jako przyczyna raka szyjki macicy u kobiet.

Rzęsistkownica (trichomonadosis)

Rzęsistki są szeroko rozprzestrzenionymi pasożytami atakującymi cewkę moczową oraz pochwę. Infekcja objawia się przez słaby wyciek i świąd. Diagnozuje się je za pomocą mikroskopowego wykazu zarazków. Tę najczęściej na świecie występującą, ale nieszkodliwą chorobę leczy się za pomocą medykamentów (np. Metronidazol).

Grzybice

Drożdżak (*candida albicans*) jest szeroko rozprzestrzenioną i najczęściej przenoszoną drogą płciową formą grzybicy. Ta niegroźna infekcja (zapalenie pochwy lub żołądka penisa) może jednak doprowadzić do ostrego świądu i pieczenia. U kobiet pojawia się dodatkowo wyciek z pochwy. Grzybica pozwala się łatwo leczyć za pomocą leków (Antymykotyka) i przy zachowaniu odpowiedniej higieny.

Wszawica

Wszy są to niewielkie insekty, które zagnieżdżają się we włosach łonowych. Są one widoczne gołym okiem, tak jak ich jaja, które zaczepiają się we włosach. Ostry świąd jest ich najsilniejszym objawem. Leczenie tej niegroźnej choroby jest skuteczne przy zastosowaniu specjalnej emulsji.

Świerzb (scabies)

Świerzb powodują roztocza (*sarcoptes scabiei*), które przenoszone są podczas stosunku płciowego, ale też w kręgu rodziny. Wiercą one kanały w skórze (przestrzenie międzypalcowe i stawy rąk, pachy i okolice intymne, pępek i piersi), co powoduje silny świąd (przede wszystkim nocą) i może doprowadzić do uporczywych egzem. Czasami gołym okiem widać tzw. kanał roztocza. Wszystkie osoby mieszkające w danym gospodarstwie domowym muszą być jednocześnie poddane leczeniu.

Najważniejsze choroby przenoszone

Choroba	Zarazek
Syfilis	bakterie (treponem)
Rzeżączka	bakterie (neisseria)
Ulcus molle	bakterie (haemoph)
Ziarniak pachwinowy	bakterie (szczeg.g. chlamydia trachom)
Chlamydie	bakterie (chlamydia tis)
HIV / Aids	wirusy (HIV-1/-2) pozytywny w ciągu najdłużej 3 miesięcy
Żółtaczkę typu B\C	wirusy (HBV/HCV)
Opryszczka płciowa	wirusy (herpes sim)
Kłykciny kończyste	wirusy (papillomav)
Rzęsistkownica	pasożyty (trichom vaginalis)
Grzybice	Drożdżaki, przede (v.a. candida albica)
Wszawica	insekty (phthirus p)
Świerzb (Scabies)	roztocza (sarcopte)

drogą płciową w skrócie

	Czas od zarażenia do zachorowania	Leczenie	Uwagi
Chlamydia (Chlamydia trachomatis)	3 tygodnie	antybiotyki	pełne wyleczenie przy wczesnym postępowaniu
Gonorrhoea (gonorrhoeae)	kilka tygodni	antybiotyki	pełne wyleczenie przy wczesnym postępowaniu
Trichomonas (Trichomonas vaginalis)	kilka dni	antybiotyki	pełne wyleczenie przy wczesnym postępowaniu
Herpes (Herpes simplex)	kilka dni	antybiotyki	pełne wyleczenie przy wczesnym postępowaniu
Chlamydia trachomatis	kilka dni	antybiotyki	pełne wyleczenie przy wczesnym postępowaniu
Test HIV (Test HIV 2 do 6 tyg, cięty)	około 12 lat	leki antyretrowiralne	nie uleczalna, wirus pozostaje w ciele, możliwa terapia uśmierniająca i przedłużająca życie
	od kilku tygodni do miesięcy	symptomatyczne, leki antywiralne	przeważnie samoistne wyleczenie, leczenie antywiralne, profilaktyczne szczepionka przeciw HBV
Herpes (Herpes simplex virus 2)	kilka dni	symptomatyczne	częściowe wyleczenie, wirus może pozostać w organizmie
Chłoniak (Chłoniak)	4 tygodnie	chirurgiczne	wyleczenie możliwe, ryzyko raka szyjki macicy
Chłoniak (Chłoniak)	kilka dni	środek przeciwko pasożytom	możliwe pełne wyleczenie
Chłoniak (Chłoniak)	kilka dni	antymikotika	możliwe pełne wyleczenie
Chłoniak (Chłoniak)	kilka dni	środek przeciwko pasożytom	możliwe pełne wyleczenie
Chłoniak (Chłoniak)	często kilka tygodni	środek przeciwko pasożytom	możliwe pełne wyleczenie

Jak można chronić się przed chorobami wenerycznymi?

Ponieważ zarażenie chorobami wenerycznymi następuje prawie wyłącznie poprzez stosunek płciowy, właśnie tam należy skierować wszelkie działania prewencyjne. Niektóre z tych chorób są widoczne na zewnątrz, jednak większości z nich nie jesteśmy w stanie dopatrzeć się u partnera.

Wierność

W wiernym związku dwojga zdrowych partnerów zarażenie się jest praktycznie wykluczone.

Staranny wybór partnera

Nowy związek o charakterze seksualnym nosi w sobie niebezpieczeństwo zarażenia się chorobą weneryczną. Jedynie gdy partner nie jest zainfekowany można mieć pewność, że nie zostanie się zarażonym. Z tego powodu niezmiernie ważne jest, by owego partnera wybierać starannie. Poprzez szczerą rozmowę z partnerem powinno się omówić wszelkie ryzyko. Jakie było wcześniejsze życie naszego przyszłego partnera? Jak chcemy się zabezpieczyć? Ukrywanie faktów służy ostatecznie tylko zarazkom.

Test na HIV

Ponieważ Aids jest nieuleczalną chorobą, zaleca się dziś wykonać test na HIV celem wykluczenia niewiadomego zarażenia się w przeszłości.

Unikanie przelotnych kontaktów

Ze względu na fakt, że nie wszystkie choroby weneryczne są uleczalne, niektóre mogą prowadzić do śmierci (Aids), a inne (żółtaczka typu B i C) powodują znaczne szkody w organizmie lub wywołują niepłodność, zaleca się rezygnację z przelotnych kontaktów seksualnych (w szczególności podczas

podróży). Jednorazowy kontakt może wystarczyć, aby zarazić się chorobą weneryczną. Częste zmiany partnerów zwiększają ryzyko natrafienia na zainfekowaną osobę.

Prezerwatywa

W kontaktach płciowych poza stałym związkiem można poprzez użycie prezerwatywy zmniejszyć ryzyko zarażenia się, jednak nie można go wykluczyć. W obliczu śmiertelności Aids należy mieć świadomość, że nawet w przypadku kondomów posiadających atest państwowy, istnieje kilkuprocentowe ryzyko zarażenia się. Szczególnie młodzi ludzie, którzy mają niewielkie lub żadnego doświadczenia w stosowaniu prezerwatyw, narażeni są szczególnie na popełnienie błędu w zastosowaniu.

Abstynencja od narkotyków

Narkotyki i alkohol zamętniają poczucie rzeczywistości, przyćmiewają poczucie odpowiedzialności, osłabiają ocenę sytuacji, jak i samokontrolę, a przez to prowadzą do nieprzemysłanych kontaktów seksualnych przy braku zabezpieczenia. Szczególnie w przypadku Aids, abstynencja od narkotyków zyskuje szczególne znaczenie.

Szczepionka przeciw żółtaczce typu B

Jeśli należą Państwo do jednej z grup ryzyka (np. personel medyczny, dializowani pacjenci, grupy narkomanów, dłuższy pobyt w jednym z krajów rozwijających się), szczepionka przeciw żółtaczce typu B jest w każdym wypadku zalecana. Dziś to szczepienie zaleca się zasadniczo wszystkim.

Co robić, gdy się zachoruje na chorobę przenoszoną drogą płciową?

Jeśli istnieje obawa nosicielstwa takiej choroby, należy **niewłócznie** zwrócić się do zaufanego lekarza. Obok lekarza rodzinnego mogą to być dermatolog, ginekolog, urolog lub internista. Próba samodzielnego leczenia choroby wenerycznej jest problematyczna, a nawet niebezpieczna, gdyż może później utrudnić lekarzowi właściwej diagnozy i rozpoznanie infekcji.

Większość chorób wenerycznych może być, przy zastosowaniu właściwych środków, wyleczona. Wyjątek stanowią wirusy opryszczki, żółtaczka typu B i C oraz Aids. Ale również w przypadku HIV za pomocą nowoczesnych leków możliwe jest przedłużenie życia i poprawienie jego jakości u chorych. Ale z tej możliwości może korzystać jedynie ten, kto wystarczająco wcześniej dowie się o swoim stanie. Dlatego opłaca się, w przypadku diagnozy choroby wenerycznej, wykonać również test na HIV. Rozmawiajcie Państwo o tym ze swoim lekarzem.

W przypadku zachorowania na chorobę weneryczną, aby chronić partnera, należy zrezygnować z kontaktów seksualnych do momentu wyleczenia choroby, gdy partner nie będzie się już mógł zarazić. Lekarz poinformuje Państwa, kiedy to ryzyko zostanie zażegnane. Obecnego, lub byłego partnera należy o chorobie poinformować. Przynajmniej jeden z nich cierpi na tę chorobę (w innym przypadku

nie zachorowaliby Państwo na nią) i możliwe, że przekazali Państwo tę chorobę innym osobom. Również ci partnerzy powinni poszukać lekarza i poddać się leczeniu.

W Szwajcarii istnieje przepis dotyczący epidemii, któremu podlegają również choroby weneryczne. Pacjenci cierpiący na „klasyczne” choroby weneryczne np. kiła, czy rzeżączka muszą poddać się opiece lekarskiej. Lekarz jest zobowiązany nakłonić pacjenta do poinformowania jego partnera płciowego o chorobie i objęcia również jego leczeniem. W przypadku, gdy pacjent lub osoba zarażona odmawiają przebadania się lub leczenia (lub przerywają leczenie przed jego ukończeniem), lekarz jest zobowiązany donieść o tym odpowiednim instytucjom epidemiologicznym.

Wielu krępuje się rozmawiać o chorobach wenerycznych. Ważne jest zaufanie i otwartość w stosunku do lekarza, który przy zachowaniu tajemnicy lekarskiej i bez osądów podejmie się kompetentnego leczenia.

© AIDS– informacja Szwajcarska
2008/2009

Titelbild: Auguste Renoir:
La danse à Bougival (Ausschnitt),
entstanden um 1882/83.

© Picture Fund Courtesy,
Museum of Fine Arts, Boston

AIDS– informacja Szwajcarska
Postfach 26 • CH 8610 Uster 1

Tel. +41 44 261 03 86

Fax +41 44 261 10 32 • PC 80–18122–3
www.aids-info.ch